

PRAVNI OKVIR I MEHANIZMI ZA UNAPREĐENJE ZELENIH JAVNIH NABAVKI U BOSNI I HERCEGOVINI S OSVRTOM NA EVROPSKO ZAKONODAVSTVO/ LEGAL FRAMEWORK AND MECHANISMS FOR PROMOTING GREEN PUBLIC PROCUREMENT IN BOSNIA AND HERZEGOVINA WITH REFERENCE TO EUROPEAN LEGISLATION

Amira Perenda, MA¹, Selma Otuzbir Mekan, MA¹

¹Internacionalni univerzitet Travnik u Travniku

e-mail: amira.delic@iu-travnik.com, otuzbir.selma@gmail.com

Pregledni članak

UDK / UDC 347.7:339.9:631.8(497.6)

Sažetak

U današnjem svijetu, pitanje održivosti postaje ključno u svim segmentima privrednog i društvenog razvoja, a zelene javne nabavke predstavljaju jedan od važnijih alata za postizanje ciljeva održivog razvoja, smanjenja negativnih uticaja na okoliš i promovisanje energetske efikasnosti. Bosna i Hercegovina (BiH) je prepoznala važnost održivih javnih nabavki u kontekstu zaštite životne sredine, međutim, pravni okvir za zelene javne nabavke nije dovoljno razvijen i usklađen s evropskim normama i standardima. Izgradnja efikasnog pravnog okvira za razvoj zelenih javnih nabavki u BiH je ključna mjera za unapređenje održivih praksi. Zakonska regulativa u BiH u pogledu zelenih javnih nabavki temelji se na Zakonu o javnim nabavkama BiH, koji je usklađen sa zakonodavstvom Evropske unije (EU). Iako zakon ne prepoznaje eksplicitno "zelene" nabavke, omogućava korištenje ekoloških kriterija u procesu odabira, uz uslove da ti kriteriji budu povezani s predmetom nabavke. Unapređenje zakonske regulative u skladu sa evropskim standardima, zahtjeva unapređenje kapaciteta i usklađivanje sa politikama EU, uključujući obuku i osnaživanje uloge javnih nabavki u postizanju ciljeva održivog razvoja. Unatoč navedenim izazovima s kojima se suočava u implementaciji zelenih javnih nabavki, BiH ima potencijal da stvori čvrst osnov za njihov razvoj i ostvarivanje koristi na ekonomskom i ekološkom planu.

Ključne riječi: Pravni okvir, zelene javne nabavke, Zakon o javnim nabavkama BiH, Evropske norme i standardi, održivi razvoj.

JEL klasifikacija: K32, H57, Q56, Q58.

Abstrant

In today's world, the issue of sustainability is becoming crucial in all segments of economic and social development, and green public procurement is one of the most important tools for achieving the goals of sustainable development, reducing negative impacts on the environment and promoting energy efficiency. Bosnia and Herzegovina (BiH) has recognized the importance of sustainable public procurement in the context of environmental protection, however, the legal framework for green public procurement is not sufficiently developed and harmonized with European norms and standards. Building an efficient legal framework for the development of green public procurement in Bosnia and Herzegovina is a key measure for improving sustainable practices. Legal regulation in BiH regarding green public procurement is based on the Law on Public Procurement of BiH, which is harmonized with the legislation of the European Union (EU). Although the law does not explicitly recognize "green" procurement, it enables the use of ecological criteria in the selection process, with the condition that these criteria are related to the subject of the procurement. The improvement of legal regulations in accordance with European standards requires the improvement of capacities and harmonization with EU policies, including training and strengthening the role of public procurement in achieving the goals of sustainable development. Despite the above challenges it faces in implementing green public procurement, BiH has the potential to create a solid foundation for its development and the realization of economic and environmental benefits.

Keywords: Legal framework, Green public procurement, Law on Public Procurement of BiH, European norms and standards, sustainable development.

JEL classification: K32, H57, Q56, Q58.

UVOD

Iako Bosna i Hercegovina prepoznaje značaj zelene (održive) javne nabavke kao ključnog instrumenta za postizanje ciljeva zaštite okoliša, energetske efikasnosti i održivog razvoja, implementacija zelenih kriterija u javnoj nabavki i dalje se suočava sa značajnim izazovima. Iako proces pristupanja EU podrazumijeva obvezu usklađivanja propisa, a Zeleni plan Europske unije i drugi međunarodni dokumenti daju jasne smjernice za integraciju ekoloških standarda u javne nabavke, BiH se i dalje suočava s problemom usklađivanja nacionalnog zakonodavnog okvira sa zakonodavstvom EU općenito, ali i posebno u ovom području. Ovi izazovi proizlaze iz brojnih čimbenika, od kojih su najznačajniji nedostatak ili nedovoljna razvijenost postojećih specifičnih zakonskih i podzakonskih akata koji se izravno bave zelenom nabavkom, slaba praksa u primjeni kriterija zaštite okoliša, kao i nedovoljna edukacija i kapaciteti institucija i gospodarstva. U tom kontekstu potrebno je dodatno razvijati infrastrukturu, podršku i alate u cilju lakše i učinkovitije provedbe zelene javne nabavke, odnosno usmjeravanja javne nabavke prema zelenim standardima, s obzirom da će to u narednim godinama predstavljati ključnu faktor ekonomskog, društvenog i ekološkog razvoja i napretka Bosne i Hercegovine.

1. TEORIJSKI OKVIR

U modernom globaliziranom svijetu održivost postaje ključni čimbenik za oblikovanje ekonomskih, društvenih i ekoloških politika. Jedan od osnovnih mehanizama za postizanje održivog razvoja, smanjenje negativnih utjecaja na okoliš i promicanje energetske efikasnosti je zelena javna nabavka (ZJN). Zelena (održiva) javna nabavka je nabavka dobara, usluga i radova od strane javnih institucija koja ne uzima u obzir samo ekonomsku efikasnost, već i socijalne i ekološke aspekte. Ove nabavke imaju za cilj minimizirati negativne utjecaje na okoliš, promicati društvene ciljeve i pridonijeti održivom razvoju kroz odgovorno ponašanje prema prirodnim resursima, energiji i radnim uvjetima. Ovaj instrument omogućuje državama da koriste javnu potrošnju za poticanje ekološki prihvatljivih praksi i doprinose smanjenju emisija ugljičnog dioksida, očuvanju prirodnih resursa i razvoju održivih tehnologija primjenom ekoloških kriterija u procesu nabavke. U Bosni i Hercegovini pitanje zelenih javnih nabavki postaje sve važnije, ali i dalje postoje značajni izazovi u provedbi, uglavnom zbog neadekvatnog pravnog okvira i neusklađenosti s europskim zakonodavstvom.

Uloga zelene javne nabavke u postizanju ciljeva održivog razvoja (SDG) ogleda se u:

- Dostojanstven rad i ekonomski rast (Cilj 8),
- Održiva proizvodnja i potrošnja (cilj 12),
- Radnje povezane s klimatskim promjenama (cilj 13)
- Očuvanje ekosistema (cilj 15)

Međunarodne organizacije, poput Ujedinjenih naroda (UN) i Svjetske banke, aktivno promiču održivu javnu nabavku kroz razne inicijative i smjernice. UN-ova agenda za održivi razvoj do 2030.

i njeni ciljevi održivog razvoja (SDGs) pružaju osnovu za integraciju održivih praksi u javnu nabavku na globalnom nivou. UNDP i EU kroz različite projekte pružaju tehničku i finansijsku potporu razvoju zelene javne nabavke. Projekti kao što su EU za održivi razvoj i UNDP za zaštitu okoliša rade na poboljšanju politika u BiH koje mogu uključivati zelenu nabavku.

2. MEĐUNARODNI OKVIR I ULOGA EUROPSKE UNIJE

Europska unija (EU) već desetljećima provodi zelenu javnu nabavku kao ključni element svoje politike zaštite okoliša i održivog razvoja te je postavila visoke standarde u tom području kroz razne direktive i strategije, poput Europske zelene agende (EU Green Plan).⁷³), koji potiče zemlje članice i kandidate da integriraju zelene aspekte u svoje zakonodavstvo. BiH, kao potencijalna članica EU, mora uskladiti svoj zakonodavni okvir s europskim normama kako bi omogućila učinkovitu primjenu zelene nabavke, čime bi doprinijela ispunjenju ciljeva održivog razvoja i postala konkurentnija na europskom tržištu.

Pravni okvir Europske unije u području javne nabavke uključuje sljedeće direktive:

1. Direktiva 2014/23/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 26. veljače 2014. o dodjeli ugovora o koncesiji,
2. Direktiva 2014/24/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 26. veljače 2014. o javnoj nabavki, kojom se stavlja izvan snage Direktiva 2004/18/EZ,
3. Direktiva 2014/25/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 26. veljače 2014. o nabavki subjekata koji djeluju u sektorima upravljanja vodama, energetike, prometa i poštanskih usluga, kojom se stavlja izvan snage Direktiva 2004/17/EZ⁷⁴,
4. Direktiva 89/665/EEZ Europskog parlamenta i Vijeća od 21. prosinca 1989. o usklađivanju zakona i drugih propisa u vezi s primjenom kontrolnih postupaka na sklapanje ugovora o javnoj nabavki dobara i javnih radova.⁷⁵

U svojim preambulama Direktive naglašavaju važnost javne nabavke kao „tržišnih instrumenata koji se koriste za postizanje pametnog, održivog i uključivog rasta, osiguravajući najučinkovitije korištenje javnih sredstava“. ⁷⁶Direktiva 2014/24/EU pruža pravni okvir koji omogućuje integraciju kriterija zaštite okoliša u postupak javne nabavke, naglašavajući da se pri ocjenjivanju ponuda ne treba uzeti u obzir samo cijena, već i životni ciklus proizvoda, energija, CO2 emisije, mogućnost recikliranja i druge ekološke aspekte.

⁷³<https://euinfo.ba/bs/ekologicno/eu-zeleni-plan/>

⁷⁴<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/PDF/?uri=OJ:L:2014:094:FULL&from=HR>

⁷⁵<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/?uri=CELEX:01989L0665-20140417>

⁷⁶Direktiva 2014/23/EU Europskog parlamenta i Vijeća o dodjeli ugovora o koncesiji (Službeni glasnik Europske unije L94/1), DIREKTIVA 2014/24/EU Europskog parlamenta i Vijeća o javnoj nabavki i kojom se stavlja izvan snage Direktiva 2004/18/EZ (Službeni list Europske unije L94/65),

Zeleni plan EU/Zelena agenda EU (European Green Deal) predstavlja ambicioznu strategiju za postizanje održivog gospodarstva Europske unije i postizanje nulte emisije ugljičnog dioksida do 2050. godine.

3.PRAVNI OKVIR ZELENIH JAVNIH NABAVKA U BIH

Bosna i Hercegovina je suočena s izazovima kada je u pitanju usklađivanje zakonodavstva s europskim standardima, posebno u oblasti zaštite okoliša i održivog razvoja. Zelene javne nabavke jedan su od ključnih alata za implementaciju europskih normi i doprinose integraciji BiH u EU, s obzirom da je zemlja u procesu pridruživanja Europskoj uniji. Usmjerenost na zelenu nabavku postaje ne samo ekološka, već i ekonomska nužnost, jer otvara vrata za povoljne subvencije i druge oblike finansijske pomoći iz EU za projekte vezane uz zaštitu okoliša i održivi razvoj.

Zakon o javnim nabavkama Bosne i Hercegovine⁷⁷ iz 2014. godine (Službeni glasnik BiH, br. 39/2014, 59/2022 i 50/2024) predstavlja osnovni pravni okvir za provođenje javnih nabavki u BiH. Iako zakon izričito ne spominje "zelenu" nabavku, omogućuje uvođenje ekoloških i socijalnih kriterija u proces nabavke, kroz članke koji se odnose na "tehničke specifikacije" i "kriterije za odabir ponuditelja". Članak 24. ovog zakona kaže da se "kriteriji zaštite okoliša mogu koristiti u postupku javne nabavke", ali samo ako su povezani s predmetom nabavke, što znači da kriteriji zaštite okoliša moraju biti relevantni za konkretan predmet nabavke (npr. energetska efikasnost, smanjenje emisija, recikliranje materijala). Također se uređuju temeljne smjernice za obveznu primjenu ekoloških načela u postupcima nabavke kada su dostupni ekološki certifikati i standardi. Zakon omogućava korištenje ekoloških kriterija, ali ostavlja i dosta prostora za daljnja tumačenja i implementaciju, što je jedan od glavnih razloga nepotpune primjene i uspostave učinkovitog sistema zelene nabavke u Bosni i Hercegovini. Prema Zakonu o javnoj nabavki, javna tijela mogu koristiti kriterije zaštite okoliša, poput energetske efikasnosti, korištenja ekoloških materijala ili smanjenja onečišćenja, no to nije zakonski obvezno niti je jasno definirano koje se posebne ekološke norme trebaju primjenjivati , što stvara prostor za široka tumačenja i različite prakse, što može dovesti do nesigurnosti i nejednakosti u primjeni ekoloških standarda.

U Bosni i Hercegovini nije do kraja razvijena regulativa zelene javne nabavke kroz posebne zakonske i podzakonske akte koji se direktno bave ovom temom. Međutim, postoji nekoliko zakonskih, podzakonskih akata, smjernica i instrumenata koji omogućuju uvođenje ekoloških i održivih kriterija u postupke javne nabavke.

⁷⁷Službeni glasnik Bosne i Hercegovine, br. 39/2014, 59/2022 i 50/2024/<https://www.paragraf.ba/propisi/bih/zakon-o-javnim-nabavkama.html>

Zakon o zaštiti okoliša⁷⁸("Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine", broj 15/21) i Zakona o zaštiti okoliša.⁷⁹("Službeni glasnik RS", br. 135/2004, 36/2009, 36/2009 - dr. zakoni, 72/2009 - dr. zakoni, 43/2011 - odluka US, 14/2016, 76/2018, 95 / 2018 - Prav dr., 95/2018 - Prav dr 94/2024 - dr. zakon) omogućuju uključivanje načela zaštite okoliša u proces javne nabavke na nivou entiteta, te daju okvir za usklađivanje s ciljevima zaštite okoliša i postavljaju smjernice za javne politike koje se mogu koristiti za integraciju zaštite okoliša. kriterije u postupku javne nabavke u skladu s potrebom održivog razvoja i zaštite prirodnih resursa.

Zakon o energetskej efikasnosti FBiH⁸⁰(Službene novine FBiH broj: 22/17) i Pravni okvir za sektor energetske efikasnosti koji se sastoji od tri krovna zakona: Zakon o energetskej efikasnosti, Zakon o prostornom uređenju i građenju i Zakon o energetici Republike Srpske, ne pokrivaju direktno oblast zelenih javnih nabavka, ali omogućavaju provođenje ekoloških standarda kroz nabavke roba i usluga u javnom sektoru, što je definirano samo člankom 18. u vezi s člankom 21. Zakon o energetskej efikasnosti FBiH koji se odnosi na obveze javnog sektora, odnosno javne nabavke robe. i usluga. Članak 16. Zakona o energetskej efikasnosti RS obvezuje „korisnike sredstava Fonda, proračuna Republike Srpske ili proračuna jedinica lokalne samouprave, da uz druge kriterije ocjenjuju energetske efikasnost roba i usluga. , a prema ostalim kriterijima i uvjetima, pri donošenju odluka u postupku javne nabavke prednost imaju nabavke opreme i usluga koje omogućuju veći stupanj energetske efikasnosti.“⁸¹

Iako na nivou BiH ne postoji jedinstveni akt koji regulira primjenu ekoloških i energetskej kriterija u javnim nabavkama, entiteti Federacija BiH, Republika Srpska i Brčko Distrikt imaju mogućnost donošenja vlastitih propisa i smjernica kojima bi se jasno definiralo načinima integriranja ekoloških aspekata u tehničke specifikacije, propisao precizne uvjete za kvalifikaciju ponuditelja i način bodovanja ekoloških kriterija, te time omogućio primjenu tih kriterija u javnoj nabavki. Osim toga, također je moguće uvesti ekološke kriterije u tehničke specifikacije u Pravilniku o javnoj nabavki u različitim entitetskim institucijama.

U Bosni i Hercegovini postoje strategije i akcijski planovi koji se odnose na razvoj zelene javne nabavke, ali još uvijek nisu dovoljno razvijeni i implementirani u potpunosti. Strategija zaštite okoliša BiH do 2032. godine, koja je trenutno u procesu usvajanja, važan je instrument za unapređenje okoliša i doprinos procesu pristupanja EU, kao i ispunjavanju ciljeva Zelenog plana za zapadni Balkan, Plana 2030. i pariški sporazum. Za potrebe navedene Strategije izrađene su usklađene strategije i akcijski planovi za Federaciju BiH, Republiku Srpsku i Brčko Distrikt, koje su usvojile nadležne vlasti i time osigurale sastavni dio Strategije zaštite okoliša Bosne i Hercegovine i Hercegovine za razdoblje 2022.-2032. godina. U okviru ove strategije naglasak je

⁷⁸Zakon o zaštiti okoliša ("Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine", broj 15/21)

⁷⁹Zakon o zaštiti životne sredine ("Službeni glasnik RS", br. 135/2004, 36/2009, 36/2009 - dr. zakon, 72/2009 - dr. zakon, 43/2011 - odluka US, 14/2016, 76/2018 , 95/2018 - Prav dr., 95/2018 - Prav dr 94/2024 - Pravo dr.)

⁸⁰Zakon o energetskej efikasnosti FBiH (Službene novine FBiH broj 22/17)

⁸¹Zakon o energetskej efikasnosti RS

(https://www.ekofondrs.org/sadrzaj/dokumenti/ee/zakon_o_energetskej_efikasnosti.pdf)

na smanjenju emisije štetnih plinova, energetske efikasnosti i kružnoj ekonomiji, što može biti temelj za primjenu zelene nabavke u BiH.

BiH, kao kandidat za članstvo u Europskoj uniji, dužna je uskladiti nacionalno zakonodavstvo s europskim zakonodavstvom, uključujući politike vezane za zaštitu okoliša i održivi razvoj. EU Green Deal i Uredba EU o zelenoj javnoj nabavki (2014/24/EU) postavljaju visoke standarde za uvođenje zelenih kriterija u nabavku. Iako BiH još nije članica EU, zakonodavni okvir za javne nabavke u BiH mora biti usklađen s ovim načelima, jer su to obveze koje će biti relevantne za pristup tržištu EU. U tu svrhu donesen je Akcijski plan za provedbu Sofijske deklaracije o Zelenom programu za Zapadni Balkan za razdoblje 2021.-2030. godina⁸², koji je predviđen za reviziju krajem 2024. i 2027. godine. Radni tim u Bosni i Hercegovini za izradu Plana reformi Plana rasta za Zapadni Balkan tom je prilikom utvrdio četiri prioriteta, a to su: Zelena i digitalna tranzicija, razvoj privatnog sektora i poslovnog okruženja, razvoj i zadržavanje ljudskih resursa, kapitala i vladavine prava.

Vlada Federacije BiH je u siječnju 2024. godine pokrenula petogodišnji strateški program Zelena tranzicija s ciljem uspostavljanja sistemnog pristupa i jačanja suradnje u provedbi zelene tranzicije koja će biti usklađena sa Zelenom agendom EU. za Zapadni Balkan.

Nacionalna strategija za kružno gospodarstvo, koji je u fazi pripreme, uključuje implementaciju zelenih načela u različitim sektorima, uključujući javnu nabavku. Strategija je usmjerena na smanjenje otpada, učinkovito korištenje resursa i promicanje održivih poslovnih modela, što je povezano sa zelenom nabavkom.

Razvoj zelene javne nabavke u BiH je u fazi inicijalne integracije, a ključni koraci su usmjereni ka usklađivanju s međunarodnim standardima i razvoju nacionalnih kapaciteta za primjenu zelenih kriterija u javnoj nabavki. Njihova provedba zahtijeva daljnja ulaganja u zakonske promjene, obrazovanje i finansijsku potporu ekološkim inovacijama.

4.USKLAĐENOST SA ZAKONOM EU

Bosna i Hercegovina se suočava s izazovima u provedbi zelenih javnih nabavka, ali postoji jasna potreba za njihovim unapređenjem. Integracija kriterija zaštite okoliša u proces javne nabavke predstavlja ključni korak prema održivom razvoju i smanjenju negativnog utjecaja na okoliš. U tom kontekstu, Bosna i Hercegovina treba slijediti europske standarde, razviti nacionalnu strategiju za zelene javne nabavke i poboljšati institucionalne kapacitete. Jedan od ključnih izazova za BiH u provedbi zelene javne nabavke je usklađivanje sa zakonodavstvom EU. Europska unija usvojila je smjernice i direktive koje od država članica zahtijevaju primjenu ekoloških kriterija u svim javnim nabavkama. Bosna i Hercegovina mora unaprijediti svoje zakonodavstvo kako bi postigla

⁸² <https://www.fmoit.gov.ba/upload/file/03.%20GAWB%20Action%20Plan-BS.pdf>

punu usklađenost sa zakonodavstvom EU, što bi omogućilo učinkovitiju provedbu zelene nabavke i korištenje EU fondova za održive projekte. Usklađivanje sa zakonodavstvom i standardima EU u oblasti zelene javne nabavke donijet će brojne ekološke i ekonomske koristi i prednosti za BiH, poput pristupa EU fondovima, jačanja konkurentnosti, povećanja efikasnosti i smanjenja troškova. EU osigurava mehanizme za potporu državama članicama, kao i alate za obuku i resurse za učinkovitu provedbu zelene javne nabavke. Unapređenje zakonske regulative u BiH, u skladu s europskim standardima, zahtijeva unapređenje kapaciteta i usklađivanje s politikama EU, uključujući osposobljavanje i jačanje uloge javnih nabavka u postizanju ciljeva održivog razvoja.

Prema pravilima EU, zelena nabavka mora biti obvezna u svim područjima gdje je moguće primijeniti ekološke standarde. Također, EU promovira Zeleni plan kao ključnu stratešku smjernicu koja potiče države članice da javnom nabavkom promiču održivost, smanjenje emisija ugljičnog dioksida i kružno gospodarstvo. U okviru ovog okvira, EU postavlja visoke standarde za provedbu zelene nabavke i zahtijeva od svojih članica da koriste ekološke kriterije za proizvode i usluge u svim javnim nabavkama, od energije, građevinskih materijala, do prijevoza i usluga recikliranja.

Za BiH je usklađivanje sa zakonodavstvom EU u ovoj oblasti ključno pitanje za budući razvoj zelene javne nabavke. BiH mora razviti jasnu zakonsku regulativu koja će omogućiti obveznu primjenu ekoloških kriterija u svim javnim nabavkama i omogućiti korištenje EU fondova za projekte koji se bave održivošću i zaštitom okoliša.

5. ANALIZA SLABOSTI PRAVNOG OKVIRA U BIH

Zakon o javnim nabavkama u Bosni i Hercegovini (BiH) ima nekoliko ključnih nedostataka u pogledu primjene načela zelene nabavke i integracije održivosti u procese javne nabavke. Prije svega, postoji nesklad između zakonskih propisa i stvarne prakse. Iako je zakonom omogućena primjena ekoloških kriterija, mnoge javne institucije u BiH ne koriste ove mogućnosti u praksi. Razlog tome je nepostojanje jasno definiranih smjernica za provedbu i nepostojanje primjene obveznih ekoloških standarda. Zakon je donekle usklađen s europskim normama, ali postoje nedostaci u pogledu preciznosti i obveze korištenja zelenih kriterija u praksi, zbog čega je potrebno dodatno razraditi smjernice i obvezati institucije na primjenu ekoloških standarda u svim fazama nabavke. Postoje i tehničke prepreke, s obzirom na to da mnoge institucije nemaju kapacitet za adekvatnu procjenu ekoloških karakteristika proizvoda i usluga. Zakon ne daje dovoljno precizne smjernice za primjenu zelenih kriterija, zbog čega se često koristi minimalni skup ekoloških zahtjeva. Zatim, dodatni problem je nedostatak tehničkih kapaciteta i složenost administrativnih procedura. Dugotrajni i birokratski procesi otežavaju provedbu zelene nabavke jer javni sektor često nije u mogućnosti promptno reagirati na promjene ili implementirati inovativne ekološke opcije. Nedostatak obuke i specijaliziranog osoblja u javnom sektoru još je jedan ozbiljan problem. Iako postoji zakonska osnova za provedbu zelene javne nabavke, mnogi zaposlenici u javnim ustanovama nisu dovoljno educirani za primjenu ekoloških kriterija. Osim toga, nedostaje

centralizirani sistem podrške i obuke u ovom području, što onemogućuje učinkovitu implementaciju zelenih praksi u svakodnevni rad.

6.PREPORUKE I MEHANIZMI ZA UNAPREĐENJE ZAKONODAVNOG I OPERATIVNOG OKVIRA

BiH bi trebala unaprijediti Zakon o javnim nabavkama tako da izričito prepozna zelene javne nabavke kao obveznu praksu u svim javnim institucijama. Također, potrebno je izraditi jasne smjernice koje će pomoći u primjeni ekoloških kriterija u svim fazama nabavke. Te bi smjernice trebale uključivati energetske standarde, recikliranje, korištenje ekoloških materijala i smanjenje emisije štetnih plinova. Također, BiH mora ulagati u obuku i edukaciju kadrova u javnim institucijama koji će biti odgovorni za primjenu zelenih kriterija u javnim nabavkama, te uspostaviti sisteme kontinuirane obuke i podrške kako bi se omogućila učinkovita primjena ekoloških standarda i praksi. Bosna i Hercegovina također treba pružiti potporu privatnim kompanijama, kroz porezne olakšice i subvencije, u svrhu implementacije zelenih principa u njihovom poslovanju.

ZAKLJUČAK

Zelena javna nabavka ključna je komponenta održivog razvoja i zaštite okoliša. BiH ima značajan potencijal za napredak u ovoj oblasti, ali je suočena s brojnim izazovima, uključujući neusklađenost pravnog okvira s europskim standardima, tehničke prepreke u provedbi te nedostatak odgovarajućih kapaciteta u javnom sektoru. Unapređenjem zakonodavnog okvira, jačanjem institucionalnih kapaciteta i suradnjom s privatnim sektorom, BiH može stvoriti učinkovit sistem zelene nabavke koji će osigurati ekološke i ekonomske koristi za razvoj BiH. gospodarstva i društva.

LITERATURA

Knjige i članci

1. *Grupa autora, (2019). Praktični aspekti javne nabavke, I. dio*
2. *Grupa autora, (2019). Praktični aspekti javne nabavke, dio II*
3. Rahić Tarik, Kremenović Ostoja, Šejla Omanović, Jakova Josip i Kozadra Fuad, (2022). Pravna zaštita u javnoj nabavki

Zakoni

1. Zakon o javnim nabavkama („Službeni glasnik Bosne i Hercegovine“, br. 39/2014, 59/2022 i 50/2024)
2. Zakon o zaštiti okoliša ("Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine", broj 15/21)
3. Zakon o zaštiti životne sredine ("Službeni glasnik RS", br. 135/2004, 36/2009, 36/2009 - dr. zakon, 72/2009 - dr. zakon, 43/2011 - odluka US, 14/2016, 76/2018 , 95/2018 - Prav dr., 95/2018 - Prav dr 94/2024 - Pravo dr.)
4. Zakon o energetskej efikasnosti FBiH ("Službene novine FBiH" broj: 22/17)
5. Zakon o energetskej efikasnosti RS
6. Zakon o uređenju prostora i građenju RS ("Službeni glasnik RS", br. 40/2013, 2/2015 - odluka US, 106/2015 i 3/2016 - ispr., 104/2018 - odluka US i 84/ 2019)
7. Zakon o energetici Republike Srpske ("Službeni glasnik RS", br. 49/2009 i 16/2023)
8. Direktiva 2014/23/EU Europskog parlamenta i Vijeća o dodjeli ugovora o koncesiji,
9. Direktiva 2014/24/EU Europskog parlamenta i Vijeća o javnoj nabavki, koja stavlja izvan snage Direktivu 2004/18/EZ,
10. Direktiva 2014/25/EU Europskog parlamenta i Vijeća o nabavki subjekata koji djeluju u sektorima upravljanja vodama, energetike, prometa i poštanskih usluga, koja zamjenjuje Direktivu 2004/17/EZ,
11. Direktiva 89/665/EEZ Europskog parlamenta i Vijeća o usklađivanju zakona i drugih propisa u vezi s primjenom kontrolnih postupaka na sklapanje ugovora o javnoj nabavki dobara i javnih radova.

Online izvori

1. Akcijski plan za provedbu Sofijske deklaracije o Zelenom programu za Zapadni Balkan za razdoblje 2021.-2030. godina
(<https://www.fmoit.gov.ba/upload/file/03.%20GAWB%20Action%20Plan-BS.pdf>)
2. Zeleni plan EU (<https://euinfo.ba/bs/ekologicno/eu-zeleni-plan/>)
3. Zakon o energetskej efikasnosti RS (<https://faolex.fao.org/docs/pdf/bih145449.pdf>)